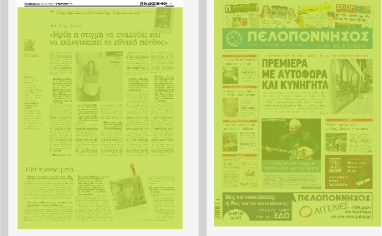


NOEL ΜΠΑΞΕΡ «Ηρθε η στιγμή να αναλυθεί και να εκλογικευτεί το εθνικό πένθος»

Πηγή: ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ Σελ.: 13 Ημερομηνία έκδοσης: 05-09-2021
Αρθρογράφος: Επιφάνεια 1134.36 cm² Κυκλοφορία: 0
Θέματα: ΒΙΒΛΙΑ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ



SMS > Δύσκολο κι επώδυνο να ψηλαφείς το παρελθόν που καίει τα δάχτυλά σου. Η Νοέλ Μπάξερ επέστρεψε στην προγονική της Σμύρνη, και μέσω της πρωϊδας της Πηνελόπης, ζωντάνεψε ανάγλυφα το μαγικό της ταξίδι, μέσα από ένα σαγηνευτικό ανάγνωσμα.

NOEL ΜΠΑΞΕΡ «Ηρθε η στιγμή να αναλυθεί και να εκλογικευτεί το εθνικό πένθος»



Συνέντευξη στην ΚΡΙΣΤΥ ΚΟΥΝΙΝΙΩΤΗ

“ Σήμερα, οι απόγονοι των Σμυρνίων προσφύγων ζητούμε να πληροφορηθούμε την αλήθεια κι είμαστε έτοιμοι γι’ αυτήν, περισσότερο από τις δύο προηγούμενες προσφυγικές γενιές. Κληρονομήσαμε μια αλήθεια. Της κάθε οικογένειας και της ελληνικής πολιτικής. Της λείποντα κομμάτια. Αυτά ψάχνει η πρωϊδα μου ”

Οι μήνες, ο πόνος, ο ξεριζωμός των προγόνων της οδήγησαν τα βήματά της -ξανά- στη Σμύρνη. «Η επιστροφή της Πηνελόπης» τιλοφόρησε το νέο της βιβλίο (εκδ. Μεταίχμιο) και η Νοέλ Μπάξερ μιλάει στην «Πηκ» γι’ αυτή τη διαφορετική, συγκλονιστική οδύσσεια.

Παρεκπαινώ μετὰ το πρώτο σας μυθιστόρημα «Από δρυ παλιά κι από πέτρα», επανέβητε στη Σμύρνη των προσφύγων προγόνων σας, όπου ξεδιπλώνει τη δική της «Οδύσσεια» η Πηνελόπη σας. Τι σηματοδότησε αυτή την επιστροφή;

Το «Από δρυ παλιά κι από πέτρα» ήταν το βιβλίο που με έφερε κοντά στην προγονική μου Σμύρνη. Μου έκανε αυτό το προσωπικό μεγάλο δώρο. Εκτοτε δεν έχω σταματήσει να ψάχνω την παλιά Σμύρνη. Να σκαλίζω πηγές, να συγκεντρώνω μαρτυρίες και ιστορικές πληροφορίες, φωτογραφίες και ντοκουμέντα. Λάβωσα πως η «Δρυ» ήταν μια ολοκληρωμένη μυθιστορία. Μετά το ταξίδι επιστροφής μου στη Σμύρνη, συνειδητοποίησα ότι η μυθιστορία συνεχίζεται! Ο επίλογος στο «Δρυ» αποτέλεσε τον πρόλογο στο «Η επιστροφή της Πηνελόπης». Η επιστροφή της εγγονής στα πατρογονικά της.

ΠΣυσχετίζετε τη δι-



κή σας Πηνελόπη (Πένι) με αυτή του ομηρικού έπους, παραθέτοντας αποσπάσματα που «συνδιαλέγονται» με το κείμενό σας. Μιλήστε μας γι’ αυτή την ενδιαφέρουσα «συνομιλία».

Η εικόνα που είχα στο μυαλό μου είναι ότι όλες οι γυναικείες προερχόμαστε από τις προηγούμενες γενιές γυναικών κι αυτό, θεωρητικά, καταλήγει σε μία γυναίκα. Την πρώτη. Δεν είναι η Εύα. Γιατί η πρώτη γυναίκα «μας» πρέπει να έχει ψυχικά χαρακτηριστικά κληροδοτημένα ως θεμελιώδη και να τα αναγνωρίζουμε, επειδή έφτασαν ως εμάς. Τα λεγόμενα αρχέγονα. Η Πηνελόπη της Οδύσσειας είναι αρχέτυπο γυναικός. Το

να συνομιλούν μαζί της η Πένι κι η γιαγιά της, δεν ήταν δύσκολο. Είχαν τι να πούνε! Μέσα από τις πρωϊδες μου, η πρώτη Πηνελόπη σε στιγμές κορύφωσης εμφανιζόταν με το ομηρικό της λεξιλόγιο.

ΠΤι απαιτουν η διαδικασια της συγγραφης -τόσο πρακτικά όσο και συναισθηματικά;

Πρακτικά σημαίνει ότι έπρεπε να προηγηθεί τουλάχιστον ένα ταξίδι μου στη Σμύρνη, το οποίο μάλιστα θα κατέγραφα σε μορφή ημερολογίου. Δεν έγινε έτσι. Επισκέφθηκα τη Σμύρνη όταν ωρίμασα για το ταξίδι στον τόπο καταγωγής. Δεν κράτησα ημερολόγιο. Ξαναπήγα την επόμενη χρονιά. Πάλι χωρίς ημερολόγιο. Πολύ καλά έκανα! Δεν

μετέφερα καμία εικόνα ούτε σκέψη στο χαρτί, έτσι πέρασαν αόρατα στο μυθιστόρημά μου, που ακολούθησε μετά τον απαραίτητο χρόνο ζήωσης. Συναισθηματικά, λέξη προς λέξη ξανάζισα τη μοναδική εμπειρία του ταξιδιού μου. Η συναισθηματική ικανοποίηση κατά την συγγραφή ήταν ασύλληπτη!

ΠΜικρά, η Πένι επέμνε: «Μία είναι η πατριδα!». Πού έχετε καταλήξει, αφού είστε διπλής καταγωγής, όπως η πρωϊδα σας;

Το ζήτημα τούτο με ταλαιπώρησε από την παιδική μου ηλικία. Οι πάντες με ρωτούσαν, και με ρωτούν ακόμα, ποια από τις δύο, Ελλάδα ή Αγγλία, είναι η πατριδα μου. Το σημαντικό είναι όταν εσύ θέτεις τα ερωτήματα στον εαυτό σου. Η πατριδα είναι απαραίτητη σταθερά στον άνθρωπο. Πρέπει να δώσεις στον εαυτό σου μια απάντηση, κι ας ξέρεις πως θα βληθείς από την πραγματικότητα που θα σου θυμίσει ξερά πως είσαι φτιαγμένος «διπλός». Η Πένι ήταν μικρή όταν το ρωτούσε. Στην ενλίκωσή της δεν θα το έλεγε με αυτό το πείσμα. Ούτε φωναχτά. Γιατί όσο μεγαλώνεις, αναγνωρίζεις πως είναι δική σου υπέσβαση αυτό. Μια μονολεκτική απάντηση, αυτή η καταγωγή μου ή η άλλη, μετά από σκέψη, ως εκλογικευμένη απλογή, δεν είναι ελκρινής, γιατί η πατριδα κατοικεί στην καρδιά. Εκεί καλοχωράει νομίζω μόνο μία πατριδα, ακό-

μη κι αν διαθέτει κανείς μεγάλη καρδιά. Γι’ αυτό όσο περνάει ο καιρός, η δεύτερη καταγωγή στριμωκνεται, ώπου μένει με το πόδι της μόνο μέσα, καθώς ο χώρος είναι φίσκα! Έχω καταλήξει ότι η πατριδα είναι μία και το ανακαλύπτεις αργότερα στη ζωή σου.

ΠΕνάλικη, η Πένι επέμνε, επίσης, για την «παχυρρευστη, γιατί έχει περιεχόμενο, κι αργοκλάσι», όπως τη χαρακτηρίζει, αλήθεια, προσπαθώντας να την αποσάσει από τη Βουλκία. Γιατί τη βλάττει να μπηγεί το μαχαίρι στο -λεβαντινικό- κόκκαλο;

Επειδή οι Λεβαντίνοι ήταν εκεί το ’22 και πολλοί παρέμειναν. Τα είδαν όλα και είναι σε θέση επόμενος να μας πουν τι συνέβη ακριβώς στην Καταστροφή, δίχως την εθνικιστική ματιά των Τούρκων. Σήμερα, οι απόγονοι των Σμυρνίων προσφύγων ζητούμε να πληροφορηθούμε την αλήθεια κι είμαστε έτοιμοι γι’ αυτήν, περισσότερο από τις δύο προηγούμενες προσφυγικές γενιές. Κληρονομήσαμε μια αλήθεια. Της κάθε οικογένειας και της ελληνικής πολιτικής. Της λείποντα κομμάτια. Αυτά ψάχνει η Πένι. Είναι επίμονη από την αφωνία της. Γιατί κάθε ηλικιωμένος Λεβαντίнос που φεύγει από τη ζωή, παίρνει μαζί του την αλήθεια που μας ανήκει. Τα χαμένα κομμάτια μας.

100 χρόνια μετά...

ΠΕκοντας καταγράψει τις συγκλονιστικές αλλαγές της, τι αντανασκλά η σημερινή Σμύρνη για εσάς;
Η σημερινή τουρκική πόλη δεν βρισκόω πως αντανασκλά. Η θάμνη από κάτω πόλη, όμως, τα ελληνικά μπάζα, αυτά αντανασκλούν και πολύ μάλιστα! Το Ιζμίρ είναι σαν σκηνικό μεγαλοπόλης, με το οποίο δεν έχω συναισθηματική επικοινωνία. Εμένα μ’ ενδιαφέρει η προηγούμενη «παράσταση», και γι’ αυτήν πώο εκεί. Πολλά ευτυχώς διασώθηκαν από την παλιά Σμύρνη στην περιοχή του κέντρου. Περιδιαβαίνοντας στο νέο σκηνικό, ανακαλύπτουμε το παλιό. Η χαμένη Σμύρνη, με την ιστορική παρουσία της, φωτίζει κάθε βήμα μας.

ΠΗ τελεία στο βιβλίο σας σημαίνει ότι κλείσατε τους λογαριασμούς σας με το παρελθόν ή όχι;
Δεν θα είναι αυτή η τελευταία μου λέξη! Η Σμύρνη δεν έχει ελαττωθεί επειδή τη γνώρισα καλύτερα ή εκπονώθηκα λιγάκι γράφοντας γι’ αυτήν. Αυτό που συνέβη είναι ότι οι παλιοί λογαριασμοί μου, όπως τους χαρακτήριζα, μετακλύθηκαν με μια νέα κατάσταση. Με τα ταξίδια και τη μελέτη μου βρέθηκα, ομαλά, σε νέα σχέση με την παρελθοντική Σμύρνη. Πιο στρογγυλή. Λιγότερο ακάνθινη. Εξίσου σπαραξικάρδια.

Π«Η σημερινή Σμύρνη αντηχεί ακόμη από το ερωτικό βογκητό ανθρώπων που τους παρέδωσε προ πολλού η ζωή στον θάνατο» διαβάζουμε. Το 2022 συμπληρώνονται 100 χρόνια από τη Μικρασιατική Καταστροφή. Τι θα θέλατε να μας διδάξει αυτή η επέτειος;

Το φρικτό που συνέβη στη Σμύρνη τον Σεπτέμβριο 1922 θα ήθελα να μας γίνει μάθημα που θα το μελετήσουμε από την αρχή. Εκατό χρόνια μετά, το εθνικό πένθος έφτασε η στιγμή να αναλυθεί και να εκλογικευτεί. Το ότι δεν είχαμε ευθύνη δεν ευσταθεί ιστορικά. Κανέναν Έλληνα δεν πρέπει να χαθεί στο μέλλον από δική μας αμέλεια, λάθος, πολιτική σκοπιμότητα ή οποιοδήποτε άλλο λόγο! Οι εκατοντάδες χιλιάδες σφαγιασθέντες θα μπορούσαν να είχαν σωθεί; Κι οι άλλες τόσες εκατοντάδες χιλιά-



δες ξεριζωμένοι, θα μπορούσαν να βρίσκονταν τώρα στις εστίες τους; Ας ξεκινήσουμε με αυτά τα δύο ερωτήματα.

ΠΤι γεύση σας έχει αφήσει, έως τώρα, η οδύσσεια της συγγραφής;

Κάθε μυθιστόρημα είναι μια συγγραφική περιπέτεια, πολύ ενδιαφέρουσα. Η γεύση της συγγραφής είναι ευχάριστη. Εξαιρετικά ευχάριστη μάλλον! Μετά από τα πρώτα βιβλία, ο τρόπος που γράφω έγινε μια συνταγή που έμαθα να την εκτελώ, για σταθερά ευχάριστη γεύση! Οραία ευτυχώς είναι κι η επίγωση, η ανταπόκριση των αναγνώστων.